

**LESFICHES BIJ DE MATRIX VAN LIMBURGSE
TRADITIES IN HET KADER VAN 'BELEVING'**



**EEN PROJECT VAN HET LIMBURGS VOLKSKUNDIG
GENOOTSCHAP MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR**



O.L.V. LECTOREN PXL-EDUCATION:
RACHELE LA MONACA
KARINE PETERS
SARINA WIJNEN



Voorwoord

Reeds jaar en dag zijn wij als lectoren actief in de lerarenopleiding van Hogeschool PXL, PXL-Education. We stomen studenten klaar voor een leven als leraar in het kleuter-, lager en/of secundair onderwijs, maar we zoeken ook de grenzen en samenwerkingen op met andere sectoren. Vanuit onze opleidingsonderdelen Keuzemodule Cultuureducator (o.l.v. Sarina Wijnen), Keuzemodule Erfgoededucator (o.l.v. Rachele La Monaca) en Plastische Opvoeding oftewel P.O. (o.l.v. Karine Peters) zijn we dankbaar als er authentieke, boeiende en leerrijke projecten voor onze studenten op ons pad komen om rond te werken.

In het academiejaar 2023-2024 gingen wij de uitdaging aan die het Limburgs Volkskundig Genootschap (LVG) ons bood: onze studenten lesfiches laten bedenken bij het project 'Beleving'. De vele Limburgse tradities die in het project Beleving verzameld werden door het LVG (zie matrix hieronder), boden legio pedagogische mogelijkheden! Onze studenten gingen hiermee individueel (vanuit de Keuzemodule Cultuureducator en P.O.) ofwel in groepjes (Keuzemodule Erfgoededucator) aan de slag. Onze studenten werkten hard aan deze eindresultaten en koppelden regelmatig terug met zowel ons als lectoren, alsook Luk Indesteege en Pieter Neirinckx van het LVG om bij te sturen.

De eindresultaten bundelden we in deze publicatie. De bedoeling is dat deze lesfiches samen met het materiaal beschikbaar op de website <https://volkskunde-limburg.be/beleving/> gebruikt kunnen worden (bv. interviews, filmpjes, digitale bestanden, ...). We hopen dat u er als leraar in de derde graad lager of eerste graad secundair onderwijs veel en graag gebruik van zal maken. We richten ons in eerste instantie tot lokale scholen in het Limburgse, maar ook mensen van andere regio's zullen het interessant vinden om linken te leggen met hun eigen tradities, vertrekkende vanuit de werkvormen die de studenten bedachten. Het is dan ook geen probleem als uw leerlingen ietwat jonger of ouder zijn, laat u vooral inspireren om hiermee aan de slag gaan in de klas. Erfgoed is immers van alle tijden én leeftijden. Veel (lees)plezier!

Rachele La Monaca – Karine Peters – Sarina Wijnen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding	5
1 Overzicht van de lesfiches	6
1.1 Lesfiches voor de 3 ^e graad lager onderwijs.....	6
1.2 Lesfiches voor de 1 ^e graad secundair onderwijs.....	6
Extra tips.....	7

Inleiding

Elke (groep) student(en) koos een onderwerp uit deze matrix:

afgewerkt		IMMATERIEEL-ERFGOEDDOMEINEN UNESCO						
bezig/toegewezen		A	B	C	D	E	F	
andere origine		orale tradities en uitdrukkingen, podiumkunsten, muzikaal erfgoed	sociale gewoonten, rituelen, militairen	feesten	sport en spel	kennis en gebruiken rond de natuur en het universum, geloof, spiritualiteit, gezondheid	traditionele ambachten, vakmanschap, beroepen	
REGIO'S	1	Noord-Limburg	tonprater	Antoniusvieringen, haringbijten, kleppers (Peer), putvegen (Kinrooi)	Kloontjesstoet (Maaseik), Molenfeesten, Sint-Cecilia	beugelen (Neeroeteren), Fierljeppen (Hamont), flits/katapultschieten (Bree)	Geitemert (Bree), glas(museum) (Lommel), zandtapjten (Lommel)	spreukenschrijver (Lommel)
	2	Midden-Limburg	dialect/citêtaal (Genk)	boekentassenwijdjng (Genk), heks Befana (Genk), Mirakelspel (Viversel), voertuigenwijdjng (Oprimbje), watergoelen Poolse gemeenschap, vrijezellenavond (Hasselt)	heksenfeesten (Hasselt), Holohool (Zonhoven), mei-avond (Hasselt), Paardenmarkt (Kuringen), Sint-Martinus (Genk)	Hubertus (Zutendaal), kegelbaan (Zonhoven), spaarkassen, spaghettslurpen (Genk), tuimelduiven, wijkencompetitie (Tuilt)	bermonument (Genk), Heilig Paterke (Hasselt), kaarsjesbranden (grot Wiemesmeer)	jenever, Barbaraviering, miniatuurkunst (Hasselt), plinski, speculaas
	3	Haspengouw	bedelzingen (Spauwen), gramignon (Voeren), heilen, Soefi-muziek	grenadiers (Montenaken), bewijdjngsfeesten (Borlo), Bronk (Voeren), meischieten (Nieuwerkerken), huisversiering (Borgloon), spezingen (Gingelom), tractorzegening	kermis (Spurk), Evermarus (Rutten), kleinste carnaval (Genoelselderen), Kroningsfeesten (Tongeren), lichtsoet (Heers), melboom (Sint-Truiden), Nagar Kirtan (Wilderen), oogstfeesten (Alken), Reus Cortus (Kortesseem), Sintpaleis (Bilzen), Wizieta/kerstavond (Genk)	boogschutters (Kortesseem), haanzingen (Kort.), Kabaddi volkssport (Sint-Truiden), nagelkloppen, pagschieten (Alken), sjacochewerpen (Alken), schutterij, Sint-Hubertus, stratenschietsing (Duras), vinkentzingen	Aldegondis, bedevaart (Gutshoven), dierenwijdjng, drie gezusters (Sint-Truiden), heiligenverering (Wintershoven), kapel van Eik (Bilzen), Lemen arken (Hoeseit), O.L. Heerboom (Kortesseem), Ritaverering (Sint-Truiden), Lutgardisstoel (Borgloon), vuurpottenwandeljng	blauwwittraskoeien, fruitplukken, kersenkoek, kluisdagen (Vrijhern), platzkoek, stroopstoken, suisse (Tongeren), wafelenbak
	4	Maaskant	fanfares (Riemst)	Malbroekverbranding, heksenverbranding (Lanaken), Harlindis en Relindis (Maaseik), haanslaan (Riemst), boekentassen ophangen,	fakkeltocht Sint-Maarten (Rekem)	facteurkeskoers, koeschjten	Goede Vrijdag Griekse kerk, kruidwisdjng, Peerdskeutele Pier (Eisden)	mandenvlechten, mergelgrotteartaart, mergel-, zaagmaal- en zandtapjten, Sint-Elooi, smokkelmarkt, Platzkoek Voeren
	5	West-Limburg	nieuwjaarzingen (Tessenderlo), volksmuziek	Sacramentsprocessie (Herik-de-Stad), stratenschoonmaak (H-d-S), Valentijnstraat (Koersel)	Halloween?, Kluisfeesten (Heusden-Zolder),	koningsschietsing (Lummen)		
	6	provincie Limburg	1-aprilgrappen, bij/roepnamen, dialect, driekoningen, jongerentaal, speelplaatsspelletjes, volksverteller	18-jaarversiering, chrysostomos, ossenviering, rouwrituelen, moederdag Marokkaanse gemeenschap	kerstversiering, Maria Lichtmis, Iftar sinterklaas, halloween	geldstukken gooien, volkssporten, kaarten, messengooien	bospaddenstoelenplukken, blauw/wit na geboorte dragen, druiven eten Spaanse traditie, paasbomen, paasleren versieren, palmtakkenwijdjng, passata, sleedoornbessen, vierbessen, wratten verwijderen	Limburgse vlaai, bijen/imker, mei steken, kettingzaagkunst, pottenbakken, Sint-Joris (Alken)

De keuzes werden enerzijds bepaald door de op dat moment beschikbare interviews (groen en oranje) en anderzijds door hun persoonlijke voorkeur. Velen kozen iets herkenbaar uit hun eigen streek of een soort activiteit die hen interesseerde. De een voelde meer iets voor religieuze erfgoed, de andere voor sportieve tradities en weer een andere opteerde voor eerder kunstzinnige gebruiken. De studenten van de groepen Keuzemodule Cultuureducator en P.O. werkten met de 1^e graad secundair onderwijs in het achterhoofd, bij Keuzemodule Erfgoededucator lag de nadruk op de 3^e graad lager onderwijs.

Elk van de studenten kreeg 'carte blanche' om ermee aan de slag te gaan. Dat maakt dat, op de tabel waarmee elke lesfiche start na, de uitwerking, schrijfstijl en opmaak op de volgende pagina's veel verschilt (zeker als het gaat om werkblaadjes voor de leerlingen). Iedereen heeft zo zijn/haar/hun eigen accenten kunnen leggen en op hun eigen manier rond het erfgoed gewerkt. We hebben besloten als lectoren om deze eigen aanpak zo ook te waarderen en behouden in de eindpublicatie.

Zoals eerder aangegeven, horen bij de lesfiches verschillende digitale documenten, die op de website van het LVG integraal raadpleegbaar zijn. We hebben ervoor gekozen om de materialen die gemaakt zijn door de studenten volledig op deze website op te nemen, zodat alles apart kan worden gedownload, gebruikt én zelfs aangepast naar wens (bv. een .docx i.p.v. een statische .pdf waar mogelijk). Zo hebt u al leerkracht de vrijheid om het materiaal ofwel direct te printen/te delen met leerlingen of nog naar uw hand te zetten.

1 Overzicht van de lesfiches

Hieronder lijsten we per leeftijd de tradities op die gekozen en verwerkt werden door de studenten. Voor de effectieve lesfiches en bijbehorende bestanden verwijzen we naar de bijlagen op de website van het LVG. Deze vindt u terug via <https://volkskunde-limburg.be/beleving/>. Zo blijft de lay-out en paginanummering e.d. behouden zoals oorspronkelijk bedoeld door de maker(s).

1.1 Lesfiches voor de 3^e graad lager onderwijs

Eén van de groepjes van de KZM Erfgoededucator voorzag een introductieles voor de leerlingen. Deze kan eventueel ook nog in de 1e graad gebruikt worden. De andere groepjes namen verschillende tradities onder de loep:

Traditie	Gemaakt door
Algemene kennismaking met erfgoed*	Ruben Mombeek en Dewi Looijmans
Heksenverbranding	Britt Delbroek, Danika Drykoningen en Inez Scholts
Limburgse Vlaai	Lowie Van De Heijning en Rick Meens
Fierljeppen	Jolie Klüsener, Sander Eerlings en Nick Esch
Koetje kakt	Jolie Klüsener, Sander Eerlings en Nick Esch
Paardenjaarmarkt	Amber Langius en Senne Schreurs
Tuimelduiven	Jolie Klüsener, Sander Eerlings en Nick Esch

1.2 Lesfiches voor de 1^e graad secundair onderwijs

Eén van de topics komt overeen met het lager onderwijs, maar is op een andere manier uitgewerkt. De studenten verdiepten zich in de volgende tradities:

Traditie	Gemaakt door
Citétaal	Dominika Czerwinska (P.O.)
Heksenverbranding	Selina Bayram (P.O.) – ook in dit lesfiche wordt erfgoed geïntroduceerd
Kerstversiering	Medea Wagemakers (P.O.)
Kloontjesstoet	Sarah De Wulf (KZM/P.O.)
Kroningsfeesten *	Milena Peeters (KZM/P.O.)
Passata	Verdiana De Bruyne (KZM)
Sacothen werpen	Yelyzaveta Valdaitseva (KZM)
Spaghettislurpen	Birgit Smeets (KZM)
X-Mos	Frantzeska Oikonomou (KZM)

* extra toegevoegd

Extra tips

De bedoeling is dat u dit document gebruikt samen met de website over 'Beleving' waar u 100 boeiende Limburgse tradities terugvindt aan de hand van toffe interviews en het nodige beeldmateriaal. Deze website bereikt u via <https://volkskunde-limburg.be/beleving/>. Per traditie zal er ook nog vermeld staan of er een lesfiche is, maar de lesfiches worden ook verzameld op één pagina die u bereikt via het menu. De materialen staan op deze pagina dan gebundeld per traditie. Dit zijn ze natuurlijk niet alle 100, maar er zijn er dus nog veel meer om te ontdekken. Wie weet inspireren deze lesfiches u wel om met een andere traditie ook nog aan de slag te gaan?

U kan de beelden van de website bovendien altijd combineren met erfgoed uit eigen streek, dus laat u zeker niet tegenhouden als u niet op een Limburgse school werkt. Daarvoor kan u – mits u houder van een lerarenkaart en aldus een stamboeknummer bent – een gratis account aanmaken op Het Archief voor Onderwijs. Daar staat een schat aan informatie in de vorm van audio- en beeldfragmenten uit Vlaanderen van vroeger en nu. Het is zelfs mogelijk om een eigen 'collectie' aan te maken en opdrachten voor leerlingen. Daarin kan u zelf in bestaande fragmenten selecteren, knippen en combineren. Zo kan u de brug maken tussen het materiaal van Beleving en andere boeiende beelden. U vindt Het Archief voor Onderwijs via deze website: <https://onderwijs.hetarchief.be/>